

תוכן עניינים

3	מבוא
3	פסק דין אילנה דיין
8	דרישת תום הלב
12	הבעייתיות באינדיקציות שקבע בית המשפט לעניין תום הלב
13	מבחן המניע
15	מבחן הפניה המוקדמת
16	משפט משווה
19	התובנות המוצעות
21	סיכום
22	רשימה ביבליוגרפית

מבוא

בעבודה אדון בהגנת העיתונאות האחראית שנקבעה בפסק הדין בדיון הנוסף בעניין אילנה דיין¹. הגנת העיתונאות האחראית, המבוססת על סעיף 15(2) לחוק איסור לשון הרע², מעניקה הגנה רחבה לעיתונאים שפרסמו פרסומים שיש בהם עניין לציבור ושהייתה חובה חברתית ומוסרית לפרסמם, ולגבי פרסומים אלה ייהנו העיתונאים מהגנת הסעיף מפני תביעת לשון הרע. עם זאת, וכדי לאזן את הכוח הרב שמעניקה הגנת העיתונאות האחראית לעיתונאים, נקבע בפסק הדין, בהתאם לסעיף 15, כי כדי שהפרסומים יחסו תחת הגנת העיתונאות האחראית הם צריכים להיות כאלה שפורסמו בתום לב. בפסק הדין מנה בית המשפט רשימה של מבחנים ואינדיקציות, כרשימה פתוחה, שלאורם יש להכריע האם הפרסום נחשב לפרסום בתום לב.

בעבודה אדון במבחנים ובאינדיקציות הללו, ואראה כי יש קושי ליישם חלק מהמבחנים הללו. במקביל אראה כי יש אינדיקציות נוספות שלא נמנו על ידי בית המשפט, שלדעתי יש לתת עליהן את הדעת ולהתחשב בהן. הדיון בעבודה מעלה שלוש תובנות בקשר לאינדיקציות ולמבחנים לקיומו של תום לב במסגרת הגנת העיתונאות האחראית, אשר יפורטו בפרק האחרון של העבודה.

בפרק הראשון של העבודה אציג את עיקריו של פסק הדין בעניין אילנה דיין, ואת הגנת העיתונאות האחראית. בפרק השני אדון בדרישת תום הלב, ואציג את האינדיקציות והמבחנים שמנה בית המשפט העליון לעניין דרישת תום הלב. בפרק השלישי אציג את הקושי שיש לדעתי בחלק מהמבחנים שנמנו על ידי בית המשפט, ואתמקד במבחן המניע ובמבחן הפניה המוקדמת. בפרק הרביעי אערוך משפט משווה, ואדון בעמדת המשפט האנגלי בנושא. בפרק החמישי אציג את עמדתי האישית ואת התובנות שעולות מהדיון בעבודה, אשר ראוי לדעתי כי ייושמו בעתיד בפסיקה שתיישם את הגנת העיתונאות האחראית.

פסק דין אילנה דיין

בפסק הדין בעניין אילנה דיין, שנדון בדיון נוסף בבית המשפט העליון, קבע בית המשפט העליון את הגנת העיתונאות האחראית. הגנת העיתונאות האחראית היא הגנה מפני תביעת לשון הרע הניתנת לעיתונאים בגין פרסומים עיתונאיים מסוימים מכוח סעיף 15(2) לחוק איסור לשון הרע.

פסק הדין עסק בתביעת לשון הרע שהוגשה על ידי התובע, מפקד פלוגה בצבא, כנגד אילנה דיין. לטענת התובע, דיין פרסמה תחקיר במסגרת תוכניתה הפופולרית בטלוויזיה "עובדה", שמצביע על התובע כמי שביצע ווידוא הריגה בילדה פלסטינית. בתחקיר תואר כי ביום האירוע היה התובע במוצב צבאי שהיה בכוננות גבוהה. באותו יום זוהתה דמות חשודה ליד המוצב, ובוצע לעברה ירי מהמוצב תוך קריאות בכריזה להתרחק מהמוצב. בעקבות הירי הדמות ברח מהמוצב, והסתתרה מאחורי תלולית חול. התובע שהיה עד להתרחשויות, הסתער לכיוון הדמות המסתתרת וירה לעברה שתי יריות. בדיעבד הסתבר כי מדובר היה בילדה פלסטינית כבת 13 שהייתה בדרכה לבית הספר, וכי היא נהרגה כתוצאה מהיריות של התובע. התחקיר תיאר בצורה שלילית את ההתנהלות של התובע, ואת התחקיר שנערך בצבא לאחר התקרית. התחקיר הפנה אצבע מאשימה כלפי התובע על כך שביצע ווידוא הריגה בילדה בת 13 ללא צורך, וכלפי הגורמים הרלוונטיים בצבא שביצעו תחקיר שלאחריו נקבע כי התובע פעל כדין. כנגד התובע הוגש כתב

¹ דנ"א 2121/12 פלוני נ' ד"ר אילנה דיין אורבך, (פורסם בנבו, 14.09.18). (להלן: "פס"ד דיין"). פסק הדין הראשון נשוא הדיון הנוסף ניתן במסגרת ע"א 751/10 פלוני נ' ד"ר אילנה דיין-אורבך, (פורסם בנבו, 12.02.08). 369. (להלן: "פסק הדין הראשון").

² חוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965. (להלן: "החוק").

אישום לבית דין צבאי, ובסופו של ההליך הוא יצא זכאי. לאחר מכן הגיש התובע כתב תביעה בעילת לשון הרע כנגד אילנה דיין. בית המשפט המחוזי, שדן בתביעה, קיבל את התביעה וקבע כי היה בכתבה ששודרה משום לשון הרע וכי על הנתבעת לפצות את התובע. בערעור לבית המשפט העליון קבע בית המשפט העליון כי אמנם היה משום לשון הרע בכתבה, אולם לדין עומדות ההגנות שבחוק איסור לשון הרע, למעט לעניין הקדימונים (פרומואים) ששודרו בטרם שידור הכתבה עצמה, ועל כן הפחית בית המשפט העליון את סכום הפיצוי שהתובע זכאי לו. על פסק דינו של בית המשפט העליון הוגשה בקשה לדיון נוסף על ידי התובע.

השופט גרוניס שפתח את פסק הדין ציין כי המקרה המתואר עוסק בשאלת האיזון העקרונית שבין הזכות לשם טוב שעליה מגן חוק איסור לשון הרע לבין חופש הביטוי וחופש העיתונות והאינטרסים שהם נועדו להגשים. לדעתו של השופט גרוניס איזון זה צריך להיעשות תוך ראייה רחבה של התפקידים של העיתונות בחברה דמוקרטית ושל האופן שבו היא צריכה לפעול. כך ציין השופט גרוניס:

"בדיון הנוסף שלפנינו מתחדד במלוא עוצמתו המתח העומד בבסיסם של דיני לשון הרע. מן הצד האחד מצויים כבודו ושמו הטוב של מי שנפגע מן הפרסום, ומן העבר האחר ניצבים חופש הביטוי וחופש העיתונות, על משמעותם מבחינת העיתונאי היחיד ומבחינת הציבור הרחב. השאלות המשפטיות המתעוררות בהליך זה חורגות מגבולותיו של המקרה הפרטי שהוליד אותו. בין היתר, יש להידרש לשאלות הנוגעות למהותו של מושג "האמת" בעולם המשפט, לתפקידה של העיתונות בחברה הדמוקרטית ולחובות המוטלות עליה, ולשיווי המשקל הראוי בין הזכויות והאינטרסים שעל הפרק, בהקשר המסוים שלפנינו. בכל אלה נעסוק בדיון נוסף זה"³.

לגופו של עניין קבע השופט גרוניס כי אין ספק כי הכתבה הנדונה אכן עולה לכדי לשון הרע. לפי סעיף 1 לחוק, "לשון הרע" היא דבר שפרסומו עלול להשפיל אדם בעיני הבריות, לבזות אדם בשל מעשים או תכונות המיוחסות לו, לפגוע במשרתו או במשלח ידו של אדם. אין ספק כי הכתבה הנדונה אכן הוציאה את התובע באור שלילי, כמי שירה ורצח ילדה פלסטינית שלא בהתאם לנהלי הצבא ולעקרונות המוסר וטוהר הנשק, והיא עולה לכדי לשון הרע. השאלה שיש לדון בה היא, האם עומדת לנתבעת אחת ההגנות שבחוק. שתי ההגנות שבהן דן בית המשפט הן ההגנות שבסעיפים 14 ו-15(2) לחוק.

ההגנה שבסעיף 14 עוסקת במקרה שבו הפרסום היה אמת והיה עניין ציבורי בפרסום. כך קובע סעיף 14:

"במשפט פלילי או אזרחי בשל לשון הרע תהא זאת הגנה טובה שהדבר שפורסם היה אמת והיה בפרסום ענין ציבורי; הגנה זו לא

³ פס"ד דיין, לעיל ה"ש 1, בפסקה 1 לפסק דינו של השופט גרוניס.